17. 4. 2007

ID: 47416

Vypořádání SJM a konkursní podstata

Má-li být sporem o vypořádání společného jmění manželů teprve definitivně vymezen rozsah majetku konkursní podstaty, nemůže být způsob vypořádání založen na úsudku, že takový majetek konkursní podstatu z větší části tvoří.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 492/2004, ze dne 1.3.2007)

Nejvyšší soud České republiky v právní věci žalobkyně Mgr. H. V., advokátky, jako správkyně konkursní podstaty úpadce K. Š., proti žalované A. Š., zastoupené advokátem, o vypořádání společného jmění manželů, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 36 C 62/99, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 22. října 2003, č. j. 4 Cmo 279/2002-158, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. října 2003, č. j. 4 Cmo 279/2002-158, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 30. září 2002, č. j. 36 C 62/99-131, Krajský soud v Praze rozhodl, že z věcí, jež spadají do společného jmění manželů K. Š. (úpadce) a A. Š. připadají do vlastnictví žalované A. Š.:

1) movité věci nacházející se v bytě žalované v K.,

2) vybavení a zásoby kadeřnictví nacházející se v domě v K.,

3) osobní automobil SUBARU s přívěsem a

4) zůstatky na 2 účtech u České spořitelny a. s., pobočky v K., ve výši 3.599,20 Kč (číslo účtu 1031629-148/0800) a 4.359,05 Kč (číslo účtu 652-148/0800).

Do vlastnictví úpadce soud přikázal:

1) nemovitost čp. 3230 se stavební parcelou číslo 3368 v katastrálním území K., zapsané na listu vlastnictví číslo 13430 u Katastrálního úřadu K.,

2) vybavení lékárny a auto moto prodejny, vše nacházející se v domě v K.,

3) zůstatky na účtech ve výši 190.197,- Kč, 692,- Kč a 2.157,- Kč,

4) peníze a ceniny ve výši 54.781,- Kč a

5) částku vybraného nájemného ve výši 1.297.258,- Kč.

Úpadci soud přikázal uhradit pohledávky celkem 31 vyjmenovaných věřitelů, v souhrnné výši 29.243.915,95 Kč a rozhodl o nákladech řízení.

Soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že společné jmění manželů Š., jejichž manželství trvá, zaniklo 12. února 1999, kdy byl prohlášen konkurs na majetek K. Š.. K rozsahu aktiv společného jmění, jak byla vypořádána výše, soud uvedl, že sporným bylo pouze nájemné za pronájem nemovitosti čp. 3230 a náhrada škody z ušlého nájemného z této nemovitosti. Z hlediska pasív společného jmění poukázal soud na spor o výši závazků z podnikatelské činnosti pozdějšího úpadce. Konečně uvedl, že co do způsobu vypořádání nesporných aktiv je spor veden o to, komu má být přikázána nemovitost čp. 3230.

Co do zařazení částky nájemného vybraného za pronájem nemovitosti čp. 3230 po prohlášení konkursu, soud uvedl,

že požitky získané z majetku spadajícího do společného jmění manželů do doby jeho vypořádání je nutno zahrnout do společného jmění manželů a vypořádat je též.

K pasívům společného jmění pak s odkazem na závazný právní názor obsažený ve zrušovacím usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. ledna 2002, č. j. 4 Cmo 398/2000-99, uzavřel, že do vypořádání je nutné zahrnout i závazky vzniklé z provozu lékárny (provozované pozdějším úpadcem), o jejichž existenci se žalovaná (stejně jako o stav úpadcova hospodaření) nezajímala.

Ke způsobu vypořádání domu čp. 3230 soud opět odkázal na závazný právní názor odvolacího soudu, s tím, že i na jeho základě setrvává na původním názoru (obsaženém v prvním, posléze zrušeném, rozsudku), že nemovitost nelze zahrnout do úpadcovy konkursní podstaty bez dalšího, neboť ta sloužila a slouží i k podnikání žalované.

Soud poukázal na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněném pod číslem 20/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 20/2000“), s nímž se ztotožnil, s tím, že z tohoto rozhodnutí vyplývá, že je-li jeden z manželů úpadcem, nelze nemovitost ve společném jmění vypořádat přikázáním do podílového spoluvlastnictví manželů. Dále uvedl, že nelze přehlédnout zatížení nemovitosti zástavním právem ve prospěch společnosti K. s. r. o. (původně K. b., a. s.). Proto nemovitost přikázal do výlučného vlastnictví úpadce.

Vzhledem k výši dluhů, k jejichž úhradě byl zavázán úpadce (29.943.915,95 Kč) a hodnotě majetku přikázaného každému z manželů do výlučného vlastnictví, nenáleží žalované podle soudu již na vyrovnání podílů žádná finanční částka.

K odvolání žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 22. října 2003, č. j. 4 Cmo 279/2002-158, změnil rozsudek soudu prvního stupně v části, jíž byl určen majetek připadající úpadci tak, že do výlučného vlastnictví úpadce se dále přikazují pohledávky v celkové výši 1.005.949,- Kč „jak byly učiněny nespornými dne 27. března 2000 při jednání před soudem prvního stupně, a to bez ohledu na to, jak byly ke dni právní moci tohoto rozsudku uhrazeny“ (první výrok). Ve zbytku rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (druhý výrok).

Odvolací soud uvedl, že výchozím bodem úvah o vypořádání společného jmění manželů muselo být zjištění masy do něj náležejícího majetku. K tomu zdůraznil, že proti tomu, jak byla ve smyslu ustanovení § 143 odst. 1 písm. a/ občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) v řízení zjištěna a jak byla určena jeho hodnota, žádný z účastníků ničeho nenamítal.

Dále - cituje ustanovení § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák. - zdůraznil, že vzhledem k tomu, že masa dluhů, pro něž byl prohlášen konkurs na majetek K. Š., vznikla z činnosti jmenovaného, je třeba se zabývat otázkou, zda úpadce na sebe bral závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů nebo zda je na sebe bral bez souhlasu žalované. Při řešení této otázky pak odvolací soud vzal v potaz především tvrzení žalované, že se o obchodní aktivity svého manžela nezajímala a neměla tudíž představu o tom, kolik činí ztráta z jeho podnikání. Toto tvrzení podle něj správně nebylo dále prokazováno žalovanou nabízenými důkazy, jelikož tyto důkazy nemohly z níže uvedených důvodů ozřejmit rozsah pasív náležejících do společného jmění manželů.

V daném případě - pokračoval odvolací soud - je totiž především třeba vzít v úvahu, že žalovaná souhlasila s tím, aby společný majetek byl zatížen zástavami zajišťujícími uvažované úvěry jejího manžela, které měly dosáhnout 31 miliónů Kč. Nelze proto uvěřit tvrzení, že žalovaná o objemu byť budoucích obchodů svého manžela nevěděla a nebyla srozuměna s tím, že budou financovány z úvěrů v uváděné výši. Z jejího jednání je naopak třeba dovodit, že manžel její souhlas s prováděním obchodů v takovém rozsahu obdržel právě tím, že jeho možné dluhy společně s ním zajišťovala. Souhlas jednoho manžela s vytvářením závazků nad rozsah uvažovaný v ustanovení § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák. nelze v této souvislosti vykládat tak, že by úpadce potřeboval souhlas s každým obchodem eventuálně závazkem vzniklým v důsledku jeho činnosti, jestliže celková suma dluhů nepřesáhla onu část, s níž byla žalovaná předem seznámena. Byla-li tedy žalovaná informována o možných dluzích v rozsahu 31 miliónů Kč a tyto dluhy nakonec dosáhly (jak bylo zjištěno v konkursním řízení) cca částky 29 miliónů Kč, lze podle odvolacího soudu uzavřít, že veškeré pohledávky zjištěné v konkursu patřily do společného jmění manželů; jakékoli další důkazy by v této souvislosti byly nadbytečné.

Podle dosavadních (nezpochybněných) skutkových zjištění, aktiva společného jmění manželů nedosahovala ani částky 14 miliónů Kč. Reprezentovala-li pasíva společného jmění manželů 29 miliónů Kč, pak podle § 149 odst. 2 obč. zák. připadá na žalovanou necelých 7 miliónů Kč aktiv, zatíženy více než 14,5 milióny Kč pasív. Při vypořádání tedy aktiva nepřipadají na žádného z manželů.

Ke způsobu vypořádání odvolací soud uvedl, že oba účastníci souhlasili s tím, jak byly soudem prvního stupně vypořádány movité věci a finanční prostředky na účtech a z odvolání se nepodává, že by žalovaná v této části rozsudek soudu prvního stupně napadla. I když lze mít určité pochybnosti o správnosti rozsudku v této jeho části, neboť žalované nejspíše vznikla povinnost v alikvotní části společného jmění manželů přikázaného do jejího výlučného vlastnictví plnit ve prospěch konkursní podstaty, ponechal odvolací soud tuto část napadeného rozhodnutí beze změny, s tím, že „v tomto rozsahu již nabylo právní moci“.

Odvolací soud též uzavřel, že v důsledku prohlášení konkursu na majetek manžela žalované budou z jeho majetku uspokojovány veškeré dluhy, které vznikly za trvání společného jmění manželů. Je to tedy on, kdo bude zavázán k jejich úhradě, takže mu ze společného jmění manželů musí připadnout i ta část, z níž je možné dluhy uhradit, tedy aktiva společného jmění manželů.

K žádosti žalované, aby do jejího výlučného vlastnictví byly přikázány nemovitosti, odvolací soud odkázal na znění ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), s tím, že v daném případě úpadce alespoň s částí nemovitostí podnikal, takže tato jejich část do konkursní podstaty patří a mohla by z ní být vyvedena jen tak, že by žalovaná poskytla do konkursní podstaty finanční náhradu. Tu by však žalovaná nemohla hradit respektive započítávat z masy celkově zjištěného objemu společného jmění manželů, neboť tento objem zdaleka nedosahuje výše vzniklých dluhů. Žalovaná však neprokázala připravenost finanční náhradu poskytnout, když za takový důkaz odvolací soud neměl příslib úvěru daný žalované 10. července 2002 N. d. z. (jednak proto, že byl za záložnu učiněn osobami, jejichž oprávnění k takovému kroku nebylo doloženo, jednak proto, že na záložnu byla v mezidobí uvalena nucená správa). Z výše uvedeného podle odvolacího soudu plyne, že tvoří-li nemovitost podstatnou součást konkursní podstaty, která nepostačuje k úhradě úpadcových dluhů, nebylo možné postupovat jinak, než ji přikázat do výlučného vlastnictví úpadce.

Opodstatněnou shledal odvolací soud jen námitku žalované o nutnosti přihlédnout k nespornému „závazku“ úpadce ve výši 1.005.949,- Kč.

Žalovaná podala proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ až c/ občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítajíc že jsou dány dovolací důvody dle § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b), a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3).

V rovině právního posouzení věci dovolatelka především kritizuje výklad ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV v souvislosti s výrokem o přikázání domu čp. 3230 se stavební parcelou číslo 3368 v katastrálním území Kladno. Ustanovení o tom, že ta část společného jmění, se kterou úpadce podnikal, spadá vždy do podstaty, lze podle dovolatelky vyložit dvojím způsobem. Buď jde o část celkového společného jmění, tedy o některé věci a majetkové hodnoty, které do něj patřily a s nimiž úpadce podnikal (tuto interpretaci sdílí i dovolatelka), anebo jde o tu část každé jednotlivé věci a majetkové hodnoty, s níž úpadce podnikal. Soudy - pokračuje dovolatelka - tuto otázku neřešily, ač tak měly učinit, neboť je zřejmé (bylo zjištěno), že úpadce podnikal jen s částí nemovitostí (a s částí podnikala dovolatelka). Z odůvodnění napadeného rozhodnutí není patrno, ze které z možných verzí výkladu uvedeného ustanovení odvolací soud vyšel. Závěr o přikázání celých nemovitostí úpadci však dovolatelka nemá za správný bez zřetele k možným verzím výkladu. Jde-li o část každé jednotlivé věci, pak měla být úpadci přikázána jen ta část nemovitosti, kterou užíval, popřípadě podíl, který této části odpovídá. Jde-li o část celkového jmění, vztahuje se dotčená pasáž ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV na věci, které úpadce užíval „sám“; takovými věcmi však nemovitosti nebyly. Potud dovolatelka odkazuje na první odstavec části II. svého odvolání z 30. října 2002 a na další svá vyjádření a přednesy, zejména na vyjádření z 24. března 2000, s tím, že její argumentaci (včetně citace publikované judikatury) soudy přehlédly a nevypořádaly se s ní.

Dovolatelka dále uvádí, že závěr obsažený v napadeném rozhodnutí (ve druhém odstavci na str. 3), podle kterého odvolací soud ve svém zrušovacím usnesení ze dne 16. ledna 2002, č. j. 4 Cmo 398/2000-99, „potvrdil názor soudu prvního stupně o tom, že nemovitost nelze přikázat do vlastnictví žalované“, zcela nevystihuje závěry obsažené ve zrušovacím usnesení. Zdůrazňuje, že odvolací soud ve zrušovacím usnesení také uvedl, že žalovaná ničím nedoložila ani nenavrhla důkaz své schopnosti složit finanční prostředky ve prospěch podstaty. To dovolatelka k výzvě soudu prvního stupně učinila, ten však k tomu nepřihlížel. Dovolatelka se bohužel v souvislosti s potvrzením N. d. z. stala obětí podvodu, který netušila a neodhalila. Ačkoli její zástupce při odvolacím jednání uvedl, že příslib úvěru řádně vyžádala a zaplatila a že je schopna zajistit příslib úvěru u jiného peněžního ústavu, odvolací soud k tomuto tvrzení nepřihlédl. Soudům nižších stupňů dovolatelka rovněž vytýká, že se nezabývaly tím, že prodeji nemovitosti v

konkursu brání dohoda o zajištění závazků i věcné předkupní právo F. n. m. České republiky (dále též jen „Fond“), tedy omezení plynoucí ze smlouvy uzavřené mezi manžely Š. a Fondem 1. července 1996 (zejména z článků XV. a XXI.); potud odkazuje na své vyjádření z 24. března 2000.

Závěry soudů nižších stupňů o společných závazcích vycházejí podle dovolatelky ze zjevně nesprávných skutkových zjištění, která podle obsahu spisu nemají (a nemohou mít) oporu v provedeném dokazování (potud dovolatelka odkazuje např. na svědeckou výpověď K. Š.). Navíc nebyly (a to i v důsledku nesprávného právního posouzení věci) provedeny dovolatelkou navržené důkazy svědeckými výpověďmi Mgr. M. a Mgr. G. (k finančnímu hospodaření úpadce a k čerpání úvěrů na provoz lékárny úvěrovou smlouvou s K. b. a. s.), z čehož dovolatelka usuzuje na vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Při právním posouzení věci odvolací soud podle dovolatelky pochybil i ve výkladu a aplikaci ustanovení § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák. a to tím, že posuzoval úpadcovy závazky souhrnně. Podle dovolatelky tak měl činit u každého z těchto závazků zvlášť a zjišťovat, zda přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a zda jej jeden z manželů převzal bez souhlasu druhého z nich. To však soudy (s výjimkou prvního rozhodnutí soudu prvního stupně) neučinily. Zjištění obsažená v napadeném rozhodnutí (zejména ve druhém odstavci na str. 6) se tak týkají jen úvěru od K. b. a. s. Jen tento úvěr byl zajištěn zástavním právem a nelze tedy dovodit, že dovolatelka souhlasila s tím, aby společný majetek byl zatížen zástavami zajišťujícími jakékoli uvažované úvěry jejího manžela (ať již všechny nebo do určité výše). Dovolatelka souhlasila jen s úvěrem K. b., a. s., fakticky určeným na nákup společných nemovitostí a jen se zajištěním tohoto úvěru. Jiné závazky takto zajištěny nebyly. Soudy podle dovolatelky vyšly i z nesprávné celkové výše úpadcových dluhů (29.000.000,- Kč), když „v předávacím protokole pro konkursní řízení“ jsou uvedeny závazky v celkové výši 23.554.326,71 Kč. Závěr obsažený v napadeném rozhodnutí, že možné manželovy dluhy (patrně všechny souhrnně) společně s ním zajišťovala, je proto dle dovolatelky zjevně nepodložený a nesprávný. Dovolatelka označuje za spekulativní, nepodložený a nesprávný též závěr obsažený ve zrušovacím usnesení, podle kterého hotové peníze získané prodejem léků byly „nepochybně“ utráceny v rámci společného jmění manželů. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud shledává dovolání v rozsahu týkajícím se přikázání nemovitostí do výlučného majetku úpadce přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. pro řešení otázky výkladu ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV (jež v jeho rozhodovací praxi v podobě předestírané mu k řešení dovolatelkou dosud zodpovězena nebyla). V rozsahu týkajícím se pasív společného jmění manželů (a tedy aplikace ustanovení § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák.) je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.

V mezích dovolacího přezkumu se Nejvyšší soud nejprve zabýval dovolacím důvodem dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. Při úvaze o správnosti právního posouzení tedy dovolací soud prověřuje, zda zjištěný skutkový stav odvolacímu soudu dovoloval učinit příslušný právní závěr; to, zda dovolatel odvolacímu soudu vytýká (prostřednictvím dovolacího důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř.) též pochybení při zjišťování skutkového stavu věci (jako zde), není v této fázi přezkumu podstatné (srov. k tomu např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dle ustanovení § 143 odst. 1 obč. zák. společné jmění manželů tvoří

a/ majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,

b/ závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.

Ustanovení § 144 obč. zák. pak určuje, že pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.

Z ustanovení § 146 obč. zák. se dále podává, že majetek ve společném jmění manželů nebo jeho část může jeden z manželů použít k podnikání se souhlasem druhého manžela. Souhlas je třeba udělit při prvním použití majetku ve společném jmění manželů nebo jeho části. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela není třeba.

V této podobě platila cit. ustanovení občanského zákoníku v době prohlášení konkursu na majetek K. Š. a jde i o jejich současné znění.

Podle bodu 2. článku VIII. zákona č. 91/1998 Sb., věci, které ke dni 1. srpna 1998 tvořily bezpodílové spoluvlastnictví manželů, se stávají součástí společného jmění manželů. Pohledávky a dluhy, které vznikly před 1. srpnem 1998 a které se podle tohoto zákona považují za součást společného jmění manželů, se stávají jeho součástí. Pokud jiné předpisy mluví o bezpodílovém spoluvlastnictví manželů, rozumí se tím společné jmění manželů.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV ve znění účinném k 12. únoru 1999, má prohlášení konkursu mimo jiné i ten účinek, že jím zaniká úpadcovo bezpodílové spoluvlastnictví manželů a do podstaty spadá ta jeho část, s níž úpadce podnikal.

Ve spojení s cit. bodem 2. článku VIII. zákona č. 91/1998 Sb., který nabyl účinnosti 1. srpna 1998, se však již od posledně uvedeného data rozumělo bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů podle § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV společné jmění manželů.

K důvodům, jež soudy vedly k přikázání nemovitosti čp. 3230 se stavební parcelou číslo 3368 do výlučného vlastnictví úpadce, je nutno uvést následující:

Dovolatelka se především mýlí, podrobuje-li ve vztahu k ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV kritice i rozhodnutí soudu prvního stupně; ten totiž závěr o přikázání nemovitostí úpadci na aplikaci tohoto ustanovení nezaložil (naopak uzavřel, že nemovitost čp. 3230 nelze zahrnout do úpadcovy konkursní podstaty bez dalšího, neboť ta sloužila a slouží i k podnikání žalované).

Dovolací námitky jsou však opodstatněné, směřují-li proti tomu, jak potvrzení uvedeného výroku zdůvodnil odvolací soud. Spor o přikázání věci do výlučného jmění jednoho z manželů se jmenovitě vedl o nemovitost čp. 3230 (a v mezích dané argumentace se přehlíželo, že jde též o přikázání stavební parcely číslo 3368); z napadeného rozhodnutí pak vskutku není jasné, zda závěr, že úpadce podnikal alespoň s „částí nemovitostí“, má být interpretován tak, že úpadce podnikal s jednou ze dvou označených nemovitostí (a se kterou) nebo že podnikal s částmi (a kterými) některé z těchto nemovitostí. S přihlédnutím ke skutkovým závěrům, z nichž napadené rozhodnutí vychází, je přitom pravděpodobné, že úvaha odvolacího soudu směřovala k vyslovení závěru, že úpadce podnikal s částí nemovitosti čp. 3230. Za této situace ovšem nemůže obstát názor, podle kterého z uvedeného důvodu tato část do konkursní podstaty patří. S dovolatelkou lze souhlasit v tom, že smyslem úpravy obsažené v § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV nebylo a není přikázat v mezích vypořádání společného jmění manželů do konkursní podstaty reálnou (dosud neoddělenou) část věci v právním smyslu (u nemovitosti např. jen nebytové prostory, ve kterých úpadce podnikal, apod.). Jde o to, že do konkursní podstaty má být takto přikázána část celkového společného jmění manželů, tedy některé věci a majetkové hodnoty (jako celek), které do něj patřily a s nimiž úpadce podnikal.

Aplikace ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV, modifikující v daném ohledu způsob vypořádání aktiv společného jmění manželů, přitom není podmíněna jen tím, zda pozdější úpadce s příslušným majetkem vskutku podnikal, nýbrž i tím, že se toto podnikání odvíjelo od souhlasu druhého manžela ve smyslu ustanovení § 146 obč. zák. (před 1. srpnem 1998 ve vztahu k bezpodílovému spoluvlastnictví manželů šlo o obsahově totožný § 148a odst. 1 obč. zák.), který mohl být udělen i konkludentně a jehož důsledkem bylo, že právní úkony podnikajícího manžela při dispozici se společným majetkem nemohly být stiženy relativní neplatností ve smyslu ustanovení § 40a a § 145 odst. 2 obč. zák. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. března 2004, sp. zn. 22 Cdo 1731/2003 nebo mutatis mutandis rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 1999, sp. zn. 2 Cdon 2072/97, uveřejněný v časopise právní rozhledy číslo 5, ročník 1999, str. 270). Na vazbu ustanovení § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV k ustanovení upravujícímu možnost jednoho z manželů podnikat s majetkem, který je součástí jejich majetkového společenství, upozorňuje (tehdy ve vztahu k institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů) např. též dílo Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 2. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1996, str. 106. Ani v tomto ohledu se odvolací soud věcí nezabýval. Přitom bylo jeho úkolem se v mezích označených ustanovení vyslovit především k řešení přijatému soudem prvního stupně, totiž, zda skutečnost, že s částí téhož majetku podnikal i druhý z manželů, bez dalšího vylučuje aplikaci § 14 odst. 1 písm. k/ ZKV nebo zda k přikázání majetku do konkursní podstaty naopak postačuje, že úpadce s majetkem byť i v nepatrném rozsahu podnikal, bez zřetele k tomu, že jiné podnikání s touž věcí realizoval (třeba i ve větší míře než

úpadce) druhý manžel.

Odvolací soud ovšem závěr o přikázání nemovitostí úpadci založil i na úvaze, podle které tvoří-li nemovitost podstatnou součást konkursní podstaty, která nepostačuje k úhradě úpadcových dluhů, nebylo možné postupovat jinak, než ji přikázat do výlučného vlastnictví úpadce. Také v tomto ohledu jde o úvahu nesprávnou.

Již v R 20/2000 Nejvyšší soud vysvětlil, že řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví úpadce je zvláštním druhem sporu vyvolaného konkursem, kterým se vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty a který nahrazuje spor o vyloučení věci z konkursní podstaty. Tento závěr pak beze zbytku platí i pro institut společného jmění manželů (pro vypořádání společného jmění manželů). Argumentace založená na závěru, že označený majetek ve společném jmění manželů tvoří podstatnou součást konkursní podstaty jednoho z těchto manželů a proto nemůže být v rámci vypořádání přikázán do výlučného vlastnictví druhému z nich, je ovšem argumentací důsledkem, který má teprve mít soudní rozhodnutí v této věci. Jinak řečeno, má-li být sporem o vypořádání společného jmění manželů teprve definitivně vymezen rozsah majetku konkursní podstaty, nemůže být způsob vypořádání založen na úsudku, že takový majetek konkursní podstatu z větší části tvoří.

Nepřesná je v této souvislosti též úvaha odvolacího soudu, podle které v důsledku prohlášení konkursu na majetek manžela žalované budou z jeho majetku uspokojovány veškeré dluhy, které vznikly za trvání společného jmění manželů a je to tedy on, kdo bude zavázán k jejich úhradě.

Již v R 20/2000 Nejvyšší soud ve vztahu k bezpodílovému spoluvlastnictví manželů uzavřel, že vypořádání společných závazků (dluhů) manželů nezasahuje do práv a povinností třetích osob (věřitelů a jiných), které nejsou účastníky řízení o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů a jimž zůstávají nedotčena všechna jejich práva i námitky. Tento závěr platí beze zbytku (a to i v průběhu konkursu vedeného na majetek některého z manželů) i pro institut společného jmění manželů, přičemž v rámci tohoto institutu je umocněn zásadou formulovanou v § 150 odst. 2 obč. zák. (podle kterého práva věřitelů nesmí být dohodou manželů /o vypořádání společného jmění manželů/ dotčena). Jinak řečeno, to, že manžel žalované je v konkursu, neznamená, že by soudní rozhodnutí vydané ve sporu o vypořádání společného jmění manželů, podle kterého společné závazky (dluhy) tvořící společné jmění manželů má uhradit on, zbavovalo byť i jen konkursní věřitele práva domáhat se uspokojení těchto závazků i z majetku přikázaného v rámci vypořádání společného jmění manželů do výlučného vlastnictví žalované.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tedy co do argumentů, na nichž spočívá závěr o přikázání nemovitostí do výlučného vlastnictví úpadce, správné není.

Nesprávné jsou též úvahy odvolacího soudu týkající se pasív společného jmění manželů (závazků vzešlých z podnikání pozdějšího úpadce). Odvolací soud založil závěr, že žalovaná s dluhy vzešlými z manželova podnikání souhlasila až do limitu 31 miliónů Kč, na úvaze, podle které do této výše byla ochotna zajistit úvěry, o které pozdější úpadce žádal.

Především je nutno poznamenat, že smlouva o úvěru je smlouvou vzájemnou, kterou se věřitel zavazuje, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky (§ 497 obchodního zákoníku - dále též jen „obch. zák.“). Typově jde také o smlouvu, na jejímž základě je poskytnutí peněžních prostředků vázáno na určitý účel (§ 501 odst. 2 obch. zák.).

Otázku, zda žalovaná byla ochotna akceptovat manželovo zadlužení formou poskytnutých úvěrů, tak nelze posuzovat (pro účely závěru, že za této situace lze ve stejné míře dovodit její souhlas se vznikem závazků zahrnutých do vypořádání) odděleně od účelu, který byl úvěrem sledován. Měl-li být úvěr poskytnut za účelem nákupu společných nemovitostí (jak tvrdí žalovaná), je kvalita souhlasu se zatížením společného jmění závazkem vzešlým z povinnosti úvěr splácet nepochybně jiná, než kdyby šlo o souhlas týkající se zatížení společného jmění manželů jiným typem závazků vzniklých z podnikání manžela žalované. K tomu, aby bylo možné takovou úvahu vůbec vést, by pak po skutkové stránce muselo být nejprve postaveno najisto, za jakým účelem měl být takový úvěr poskytnut a posléze účel sledovaný opatřením takového úvěru porovnat s povahou závazků, z nichž vznikly dluhy zahrnuté do vypořádání. To se však v posuzované věci nestalo, takže nelze ani říci, zda vypořádávané závazky jsou vůbec závazky vzniklými ze smluv z jednostranných právních úkonů pozdějšího úpadce nebo z jiných právních událostí, a o jaké závazky vlastně jde. Přitom již označení některých věřitelů (F. ú. K., Č. s. s. z., Ú. p. K.) dokládá, že některé z těchto závazků zřejmě vznikly při plnění veřejnoprávních povinností pozdějšího úpadce.

Odvolací soud nadto svou úvahu založil na paušálním porovnání „uvažovaných úvěrů“ se souhrnem závazků, k jejichž úhradě byl nyní zavázán úpadce.

Pro závěr, zda šlo o závazky, jejichž rozsah přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, však není podstatná výše jejich nesplaceného zůstatku, nýbrž to, o jak vysoké závazky šlo v době, kdy vznikly (kdy jimi pozdější úpadce zatížil společné jmění manželů).

Z rozhodnutí soudů nižších stupňů se nadto podává toliko existence jediného úvěru (nesplaceného ve výši 8.683.749,30 Kč). Právě proto, že takový úvěr byl poskytnut, je současně do jeho výše vyloučeno konstruovat ve stejném rozsahu souhlas žalované se zatížením společného jmění manželů dalšími závazky.

Právnímu závěru, že žalovaná ve smyslu ustanovení § 143 odst. 1 písm. b/ obč. zák. souhlasila se zatížením společného jmění manželů do částky 31 miliónů Kč, žádný skutkový závěr, na jehož základě by tento úsudek bylo možné učinit, nepředchází a v dotčené části je tak naplněn i dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř.

S přihlédnutím k výše uvedenému proto Nejvyšší soud již na tomto základě napadené rozhodnutí v plném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 o. s. ř.). S dalšími námitkami dovolatelky obsaženými v dovolání (týkajícími se např. její způsobilosti vyplatit zástavní právo k nemovitosti nebo nesprávnosti úvahy, podle které hotové peníze získané prodejem léků byly „nepochybně“ utráceny v rámci společného jmění manželů) se v další fázi řízení vypořádá odvolací soud.

Při novém projednání věci odvolací soud nepřehlédne, že rozsudek soudu prvního stupně je ve výroku postižen chybou v psaní co do označení sporné nemovitosti, že na základě podaného odvolání je povinen rozsudek soudu prvního stupně přezkoumat v plném rozsahu a že měnící výrok obsažený ve zrušovaném rozhodnutí byl nepřezkoumatelný, neboť pohledávky úpadce vůči jeho dlužníkům jím nebyly řádně identifikovány (odkaz na identifikaci v listinách, které netvoří součást rozsudku, je nepřípustný).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)